

Aan de Staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

**nota**  
TER BESLISSING

Nota bij aanbestedingsbrief onderzoek SvI wolven in  
Nederland

**TER BESLISSING**  
**Datum**  
3 september 2025

**Kenmerk**  
DGNV-S / 100958290

**Kopie aan**

**Bijlage(n)**

**Parafenroute**

|  |  |  |
|--|--|--|
|  |  |  |
|  |  |  |
|  |  |  |
|  |  |  |
|  |  |  |
|  |  |  |

## Aanleiding

Wageningen University & Research (WUR) heeft op verzoek van LVVN de gunstige referentiewaarden (favourable reference values, FRVs) van wolven in Nederland onderzocht. U heeft toegezegd aan de Kamer de uitkomsten van het onderzoek van WUR naar de SvI van de wolf in Nederland te delen (TZ202504-004).

## Geadviseerd besluit

U kunt de brief ondertekenen.

## Kernpunten

- Op 3 september 2025 heeft u de onderzoeksbevindingen van het rapport besproken met WUR. Het rapport is op 19 september 2025 definitief vastgesteld.
- U heeft aangegeven een stap te missen in de uitkomsten van het onderzoek, omdat het gebaseerd is op theoretische aannames en methodes, uw verwachting was dat er rekening zou worden gehouden met de specifieke situatie voor een klein en dichtbevolkt land, meer in het bijzonder dat er ook naar maatschappelijke, ruimtelijke en economische mogelijkheden en onmogelijkheden zou worden gekeken.
  - Dat was niet de onderzoeksopdracht en staat dus niet in het rapport. Het rapport betreft een ecologische, technische analyse.
- Met dit rapport is er nog geen maatwerkoplossing voor wolven in Nederland.
- Omdat het onderzoek alleen een antwoord geeft op de ecologische en niet op de maatschappelijke vraag, geeft u in de Kamerbrief aan dat er nieuw onderzoek gedaan wordt.
- Om alsnog tot een maatwerkoplossing te komen, heeft u opdracht gegeven voor een nieuw onderzoek door een andere internationale deskundige onderzoekspartij. Dit onderzoek wordt voor het nieuwe jaar verwacht.

## Toelichting

### *Inhoud*

Samengevat geeft het rapport de volgende conclusies:

- Zowel een gunstige populatie omvang (FRP) als een gunstig verspreidingsgebied (FRR) zijn nodig om te komen tot FRVs.
- Het rapport concludeert dat het in Nederland niet mogelijk is om zelfstandig een gunstige populatieomvang te herbergen, met een corresponderend gunstig verspreidingsgebied (FRR).<sup>1</sup>
- Omdat het niet mogelijk is om binnen Nederland te komen tot de FRVs van wolven, moet er voor het bereiken van de FRVs naar de gehele Centraal-Europese wolvenpopulatie worden gekeken. Naast Nederland betreft dit de landen Duitsland, Denemarken, België, Tsjechië, Polen, Noord-Frankrijk en Luxemburg. Nederland kan alleen een bijdrage leveren aan een duurzame wolvenpopulatie in Europees verband binnen deze Centraal-Europese populatie.
- Voor die Centraal-Europese wolvenpopulatie geldt dat de SvI als gunstig kan worden beoordeeld als die populatie onder meer de gunstige populatieomvang (FRP) van minimaal 500 roedels, met corresponderend gunstig verspreidingsgebied (FRR) kent.
- Nederland zal een aandeel moeten leveren aan die Centraal-Europese populatie, net als de andere landen waar deze populatie is gevestigd.
- Het wetenschappelijke uitgangspunt daarbij is dat het in Nederland voor wolven beschikbare habitat 23-56 roedels zou kunnen huisvesten, gebaseerd op de habitatgeschiktheidsanalyse van 2024.<sup>2</sup>

### *Proces*

- Gedurende het totstandkomingsproces is regelmatig op ambtelijk niveau telefonisch en schriftelijk contact geweest tussen LNVN en WUR, waarbij het belang van het onderzoek en de maatschappelijke implicaties steeds naar voren zijn gebracht.
- Op 4 april 2025 heeft WUR het concept-rapport opgeleverd. LNVN heeft aanpassingen gevraagd, zowel op methodologie als op begrijpelijkheid en leesbaarheid. Al deze vragen en opmerkingen zijn schriftelijk overgebracht aan WUR.
- Het rapport is na verwerking van de opmerkingen en vragen sterk verbeterd. De tekst is uitgebreid, leesbaarder gemaakt en de vragen en opmerkingen van LNVN zijn verwerkt in de tekst. De conclusies en de getallen uit het concept-rapport zijn gelijk gebleven.
- Deze eindversie is gecheckt op feitelijke onjuistheden. Die zijn niet geconstateerd.

### *Bepaling Staat van Instandhouding*

---

<sup>1</sup> Een duurzame wolvenpopulatie herbergt minimaal 500 roedels, met een corresponderend gunstig verspreidingsgebied.

<sup>2</sup> [Habitatgeschiktheidsanalyse wolf - WUR](#)

- In september 2024 heeft u ingestemd met het advies om het zo spoedig mogelijk laten bepalen van de staat van instandhouding (SvI) van wolven in Nederland.
- Daartoe is in oktober 2024 door LVVN met WUR afgesproken: 'Het doel van dit project is het uitwerken van een plan van aanpak (in 2024) voor het bepalen en onderbouwen van de gunstige referentiewaarden (in het Engels Favourable Reference Values afgekort FRVs) voor de populatieomvang en verspreiding van de wolf in Nederland (in 2025) en vervolgens het beoordelen van de SvI van de wolf in Nederland op basis van desbetreffende FRVs.'
- Het bepalen van de SvI vindt plaats via vaste Europese methodieken gebaseerd op objectieve wetenschappelijke analyses en kent stappen die in zowel nationaal als internationaal verband genomen moeten worden.
- Deze stappen worden ook door andere lidstaten toegepast en Nederland is verplicht om deze manier van werken te gebruiken. Als we hier van afwijken, houdt de oplossing naar verwachting geen stand bij de Europese rechter.
- De eerste stap voor het bepalen van de SvI is het bepalen van de gunstige referentie waarden (Favourable Reference Values, FRVs). De FRVs is een ecologische wetenschappelijke drempelwaarde die mede bepaalt of de SvI al dan niet gunstig is. Voor het bepalen van deze SvI wordt volgens de eisen uit de Habitatrichtlijn getoetst aan vier criteria (verspreiding, populatie groter dan of gelijk aan de FRVs, leefgebied en toekomstperspectief).

#### *Vervolg*

- Op uw verzoek is [REDACTED], gevraagd om een nieuw onderzoek uit te voeren. Het doel is dit onderzoek voor het einde van dit jaar af te ronden. De resultaten van dit nieuwe onderzoek kunt u daarna delen met de Tweede Kamer.
- Op 31 juli is namens Nederland in de verplichte zesjaarlijkse Habitatrichtlijn-rapportage aan de EC gemeld dat de SvI van wolven in Nederland onbekend is.